

УДК 343.81+377.1

Василь Петрович ОЛЛО,*директор Державного навчального закладу “Одеський навчальний центр № 14”, вчитель-методист та викладач вищої категорії, м. Одеса*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛУХАЧІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ

У статті проаналізовані підходи до виокремлення педагогічних умов, які матимуть суттєвий вплив на формування професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби. Автором проаналізовано загальні механізми практичного впровадження виокремлених педагогічних умов.

Ключові слова: засуджені, професійно-технічна освіта, професійна компетентність, пенітенціарний навчальний заклад, педагогічні умови.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вагому роль у боротьбі зі злочинністю відіграє Державна пенітенціарна служба, яка реалізовує примусове перевиховання правопорушників. Виправлення засуджених – це доволі складний соціально-психолого-педагогічний процес, який включає як практичну діяльність, так і досягнення позитивного результату цієї діяльності. До уваги береться корекція відхилень у розвитку особистості, що являють потенційну небезпеку для суспільства, а також соціально-психологічна реабілітація (особистісний аспект) і соціальна реадaptaція (соціальний аспект) засуджених у результаті цілеспрямованої діяльності. Результат виправлення – це зміна відхилень у розвитку особистості та формування у засуджених особистісних якостей та цінніс-

них орієнтацій, які дозволяють їм змінити свою поведінку і наблизити її до загальноновизнаних норм українського суспільства.

Як першочергове завдання Державної пенітенціарної служби, що потребує виваженого підходу, є питання професійного навчання засуджених у системі професійно-технічної освіти пенітенціарного закладу. У новому кримінально-виконавчому Кодексі у статті 126 “Організація загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених до позбавлення волі” вказано, що загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених заохочується і враховується при визначенні ступеня їх виправлення. Отже, саме навчальні заклади професійно-технічної освіти, які функціонують при виправних установах, володіють великими потенційними можливостями у процесі становлення особистості засуджених та впливають на формування у них професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Констатуємо, що питання, які висвітлюють проблеми засуджених та їх ресоціалізацію, перебували в полі зору науковців. Зокрема роботи Ю. Антоняна, Г. Кондракової, Є. Корнійчука, А. Макаренка присвячені вивченню пенітенціарної педагогіки. Досить ґрунтовно досліджували Р. Благута, В. Вінс, А. Лічко, С. Пальчиков практичні аспекти формування делінквентної поведінки. Публікації В. Головченко, І. Ковчиної, М. Фіцули присвячені розробці методики правового виховання. У процесі дослідження встановлено, що більшість науковців досліджували загальні педагогічні аспекти ресоціалізації засуджених, у той час як питання їх професійного розвитку у системі професійно-технічної освіти є ще маловивченими. Отже, організація освітнього процесу в пенітенціарному навчальному закладі, що надає засудженим доступ до здобуття професійно-технічної освіти при установах виконання покарань, потребує більш ґрунтовного вивчення. Саме це й було покладено в основу написання статті.

Мета статті – проаналізувати можливості вдосконалення професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби шляхом впровадження в навчальний процес педагогічних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час вивчення нормативно-правової бази встановлено, що заклади професійно-технічної освіти, які функціонують на території пенітенціарної установи, не тільки забезпечують доступ засуджених до професійного навчання, а й сприяють формуванню у них професійної компетентності. У подальшому, після звільнення з місць позбавлення волі, це дасть змогу засудженим активно адаптуватися до нових умов та зайняти належне місце у соціумі, а також повною мірою реалізуватися як особистість, що має належний рівень професійної компетентності у конкретній робітничій професії. Підтвердження такої позиції ми знайшли у дослідженні В. Бебеніна [2], який зазначає, що включення засуджених у навчальну діяльність створює основу для розвитку та підтримки стратегій соціальної активності, запобігає процесам делінквентної поведінки і виступає у ролі компенсуючого механізму стосовно інтелектуальної деградації, яка можлива у пенітенціарній системі.

Однак, як показує практика, існуючий нині зміст освітніх послуг у навчальних центрах при пенітенціарних установах не повною мірою дозволяє викладачам забезпечити цілісне уявлення слухачів про сферу їх майбутньої професійної діяльності. Як результат – спостерігається певний розрив теорії від практичної потреби та доцільності внесення педагогічних інновацій у навчальний процес. Усе це призводить до нівелювання можливості досягнення засудженими високого рівня професійної компетентності у конкретній робітничій професії ще під час навчання. З метою зміни такого стану речей ми пропонуємо ввести у навчально-виховний процес закладів професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби комплекс педагогічних умов, які б мали вплив на усі компоненти професійної компетентності. Педагогічні умови ми розглядали як додаткові зовнішні та внутрішні чинники, що володіють суттєвим позитивним ефектом та які легко впровадити у навчально-виховний процес.

При виокремленні педагогічних умов ми, насамперед, брали до уваги практичні аспекти організації навчального-процесу у конкретній установі, де нами проводився формувальний експеримент – це Державний навчальний заклад “Одеський навчальний центр №14”. Отже, провідним чинником при виокремленні педагогічних умов слугувала мета діяльно-

сті Одеського навчального центру № 14 у контексті формування професійної компетентності слухачів, яка передбачала активний розвиток у засуджених особистісних та професійних якостей, що сприяють конструктивній самореалізації в соціумі, стійкості до несприятливого оточення в соціальному середовищі на основі належного рівня сформованої професійної компетентності слухачів у конкретній професійній сфері (токарь, слюсар-ремонтник, столяр будівельний, електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електрогазозварник, ливарник металів та сплавів, кухар, слюсар з ремонту автомобілів, слюсар-електрик з ремонту електроустаткування, слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків, слюсар-інструментальник). У процесі практичної діяльності нами було виокремлено та обґрунтовано чотири педагогічні умови: використання потенціалу особистісно-орієнтованого підходу у навчальних закладах системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби; гуманізація стосунків викладачів та слухачів в процесі організації навчальної діяльності; упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес підготовки слухачів у центрах Державної пенітенціарної служби України; розробка та впровадження спецкурсу “Розвиток індивідуальності засуджених”. Обґрунтуємо їх та зупинимося на висвітленні механізмів їх впровадження.

Виокремлюючи першу умову, ми виходили з того, що українські науковці [4; 7; 9; 10] радять при впровадженні особистісно орієнтованої технології у навчальний процес дотримуватися принципу суб’єктивності, що передбачає те, що “розробником” навчання виступає сам учень чи студент. Отже, у навчальних центрах пенітенціарної структури головним має стати слухач (засуджений), що здобуває робітничу спеціальність. Особистісно орієнтований підхід до організації навчальної діяльності засуджених має базуватися на забезпеченні належних умов для розвитку і функціонування слухачів як суб’єктів навчальної діяльності, які зацікавлені в позитивних змінах. На основі вивчення напрацювань науковців до особистісно-орієнтованого підходу нами було виокремлено головні критерії розвитку засуджених в освітньому процесі Державного навчального закладу “Одеський навчальний центр №14” при Одеській виправній

колонії Управління Державного департаменту з питань виконання покарань. До них віднесено:

пізнавальну активність (розвиток внутрішньої пізнавальної мотивації, прагнення до отримання знань та здобуття робітничої професії, розвиток навичок самостійної діяльності щодо формування професійної компетентності під час навчання);

формування особистісної зрілості засуджених (прийняття себе та розуміння можливості внесення змін у свою життєву позицію, відкритість та можливість удосконалення досвіду, розвиток відповідальності, динамічності, самостійності, прагнення до самовираження та самовдосконалення, розуміння інших засуджених, можливість позитивної ресоціалізації);

соціокультурну компетентність (здатність до конструктивного співробітництва, сприйняття можливості ненасильницьким способом вирішення усіх конфліктних ситуацій, толерантність у стосунках).

Для практичного впровадження особистісно-орієнтованого підходу ми використовували: різноманітні форми та методи організації навчальної діяльності засуджених, які були орієнтовані на кожного конкретного слухача навчальної групи; індивідуальні засоби стимулювання засуджених до пізнавальної активності під час навчальних занять; спеціально розроблені педагогічні ситуації, які дають можливість кожному засудженому виявити ініціативу, самостійність, підтримували прагнення слухачів знаходити власний спосіб вирішення поставленого завдання. Викладачі, які працювали на основі особистісно-орієнтованого підходу, спрямовували свою викладацьку діяльність на формування внутрішнього світу слухача. Тобто, відбувалося взаємопроникнення внутрішнього світу викладача та слухача, причому таке проникнення базувалося на принципах рівності та добровільності.

Отже, сутність першої педагогічної умови передбачає перехід особистості слухача від функціонально-когнітивної до особистісної регуляції навчальної діяльності. У практичному сенсі особистісно-орієнтований підхід передбачає включення максимальної кількості засуджених, які здобувають освіту в систему практичних ситуацій суб'єкт-суб'єктного спілкування, в яких виявляються затребуваними їх особистісні риси та

функції, що у подальшому впливатиме на формування належного рівня професійної компетентності в обраній робітничій спеціальності та подальшій позитивній ресоціалізації.

Виокремлення другої педагогічної умови – гуманізація стосунків викладачів та слухачів у процесі організації навчальної діяльності – зумовлено тим, що гуманізація освіти нині стає загальною домінантою, адже виступає головним орієнтиром освітньої парадигми, що впливає на повноцінний розвиток особистості та реалізацію творчого потенціалу. Гуманізм у перекладі з латинської (*humanus*) означає світоглядну систему, яка визнає людину як найвищу цінність, що має право на свободу, щастя, особистісний розвиток, і проголошує принципи рівності, справедливості, співробітництва та милосердя нормою відносин між людьми. У педагогічному словнику зазначено, що гуманізм – “система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність” [3, с. 76]. У нашому баченні гуманізм безпосередньо передбачає повагу до особистості засудженого та розуміння його індивідуальних особливостей.

Поняття гуманізму в кримінально-виконавчій системі тісно пов’язане із правами людини, а також із ставленням до особистості засудженого з повагою та створення сприятливих умов для людини, яка прагне ресоціалізації та повного виправлення. Однак, гуманізм у пенітенціарній педагогіці не означає загальне вспрощення. Виходячи з цього, у пенітенціарному навчальному закладі повагу до особистості не можна розглядати у відриві від відповідальності. Отже, гуманізм відображає сукупність поглядів, які виражають високий рівень вимог до засудженого на основі поваги до його прав та віри в його здібності щодо самозміни та самовдосконалення. Зазначимо, що принцип гуманізму закріплений міжнародними та українськими документами про права людини. Зокрема, у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (ст. 10) мова йде про те, що усі засуджені мають право на гуманне ставлення і повагу гідності. Принцип гуманізму є основоположним у кримінально-виконавчому кодексі України. Його реалізація передбачає дотримання прав і законних інтересів засуджених, повагу їх людської гідності, диференціацію покарання і умов утримання засуджених, запровадження прогресивної сис-

теми відбування покарання, турботу про здоров'я, освіту та виховання осіб, які перебувають у пенітенціарній системі.

Отже, гуманізація відносин між слухачами та викладачами, як стверджує В. Бебенін [1], повинна базуватися на дотриманні теорії “трьох “Р””: “ресоціалізації”, “реінтеграції” та “реабілітації”. Тобто протиправність дій особистості розглядається як результат руйнування її соціально-значимих зв'язків та відсутність мінімального набору стереотипів, які допомагають засудженим жити в сучасному соціумі. Завдання викладачів професійно-технічних навчальних закладів пенітенціарної системи – допомогти слухачам повернути соціально-значимі зв'язки та виробити стереотипи і навички поведінки, які допоможуть їм у процесі ресоціалізації та сприятимуть здобуттю професійної компетентності в обраній робітничій професії. У практичному аспекті гуманізація стосунків між викладачами та слухачами передбачає цілеспрямований вибір педагогічної взаємодії, яка буде реалізована в процесі організації навчання.

Зупинимося на характеристиці третьої педагогічної умови – упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес підготовки слухачів в центрах Державної пенітенціарної служби України. Установлено, що сучасні інноваційні педагогічні технології повинні гарантувати досягнення найвищого стандарту навчання, бути ефективними за результатами і оптимальними стосовно затрат. На основі аналізу наукових праць [5; 6], які присвячені висвітленню сутності інноваційних педагогічних технологій, що мають вагомий вплив на процес формування професійної компетентності слухачів системи професійно-технічної освіти закладів виконання покарання, ми зробили певні узагальнення. Зокрема встановлено, що інноваційні педагогічні технології спрямовані на забезпечення успіху у засвоєнні навчального матеріалу за рахунок індивідуального підходу та дозволяють досягати цілей навчання шляхом розвитку особистості на основі об'єктивного контролю і самоконтролю за якістю професійної освіти.

Серед великої кількості інноваційних педагогічних технологій, які ефективні у формуванні професійної компетентності слухачів системи професійно-технічної освіти закладів виконання покарання, ми виокремили метод проектів. Цінність даної технології полягає у використанні

самостійної проектувальної діяльності слухачів як основного засобу їх професійного розвитку. Ефективність проектних методик у практичній діяльності “Одеського навчального центру № 14” обумовлена такими причинами: проектні методики особистісно-орієнтовані, а розвиваючий аспект навчання є одним з провідних у професійній освіті; навчання в ході реалізації проекту означає зростання інтересу та залучення в роботу всіх слухачів. Як зазначає М. Романовська [8], при використанні методу проектів формуються професійні компетенції, а також особистісні компетенції (встановлення контакту, робота в команді, старанність, відповідальність, упевненість у собі, гнучкість мислення, аналітичні здібності, далекоглядність).

Формування професійної компетентності слухачів системи виконання покарання можливе через відповідний досвід роботи і спілкування, який можна отримати під час інтерактивного навчання. Інтерактивне навчання формує здатність мислити неординарно, бачити проблемну ситуацію, виходити з неї, обґрунтовувати свої позиції, свої життєві цінності. Ця інноваційна педагогічна технологія розвиває вміння співпрацювати, вступати в партнерське спілкування на основі толерантності. Переваги інтерактивних форм очевидні, а саме вони:

дають можливість інтенсифікувати процес засвоєння і творчого застосування отриманих знань, що забезпечується за рахунок більш активного включення слухачів у навчальний процес;

формують продуктивні підходи до оволодіння інформацією, зникає страх висловити неправильне припущення і встановлюються довірливі (партнерські) відносини з викладачем;

сприяють підвищенню мотивації та залученості слухачів у процес спільного вирішення проблеми;

створюють ситуацію успіху та творчої співпраці.

Мотиваційні педагогічні технології теж володіють вагомим потенціалом у формуванні професійної компетентності слухачів системи виконання покарання. Вони “спрямовані на формування мотивів, які спонукають до розвитку ключових компетенцій, що дозволяють зробити вмотивованою будь-яку навчальну діяльність” [5, с. 75]. Зазначимо, що мотивація в процесі навчання – це спонукання, що викликають актив-

ність. Один із важливих показників результативності мотивації є швидкість включення слухачів у навчальну, або навчально-виробничу діяльність, стійкість інтересу до неї, наполегливість у вирішенні навчальних проблем. Мотиваційні технології формують у слухачів професійно-технічних закладів при пенітенціарних установах такі особистісні компетенції, як: орієнтація на якість роботи, здатність до навчання, мотивація самореалізації, лояльність.

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що усі перераховані вище педагогічні технології (метод проектів, інтерактивне навчання, мотиваційні технології) доцільно застосовувати під час організації навчального процесу в навчальних закладах системи професійно-технічної освіти пенітенціарної системи як окремо, так і в комплексі. При комплексному підході до їх застосування необхідно враховувати всі особливості, які існують у пенітенціарній системі.

Четверта педагогічна умова передбачала розробку та впровадження спецкурсу “Розвиток індивідуальності засуджених”. Цей спецкурс було впроваджено при вивченні засудженими навчальної дисципліни “Етика та психологія ділових відносин”, яка читається у розділі “Предмети, які вільно обираються”. Загалом спецкурс мав на меті поглиблення рефлексії життєвого досвіду засуджених щодо співвіднесенні з можливостями обраної робітничої спеціальності для знаходження особистісного сенсу професійної діяльності та професійної підготовки до неї. У межах спецкурсу засудженим пропонувалися для вивчення такі теми: “Життєві цінності та соціальні орієнтири”, “Можливості досягнення поставленої мети”, “Формування позитивного образу Я”, “Самодіагностика”, “Формування адекватної самооцінки”, “Асертивна поведінка”, “Розвиток компетентності в міжособистісному спілкуванні”. Провідними цілями таких занять із слухачами були:

- розвиток умінь усвідомлювати і коригувати свої життєві цінності;
- формування навичок розробки та практичної реалізації особистісного професійного плану;
- удосконалення процесу самопізнання та вивчення практичних методик самодіагностики;

ознайомлення із особливостями виходу із різноманітних емоційних ситуацій та вивчення прийомів виходу із стресових ситуацій;
розвиток адекватної самооцінки і формування асертивної поведінки;
засвоєння невербальних методів спілкування та прийомів міжособистісного спілкування.

Під час розробки спецкурсу основний акцент було зроблено на такі дії викладачів, як:

створення сприятливого мікроклімату на основі використання позитивних установок (похвала, уточнення), використання невербальних засобів педагогічної підтримки (посмішка, жестикуляція, позитивні погляди);

використання проблемних ситуацій, які вимагають уміння аналізувати та висловлювати свою власну позицію на певну проблему;

організація колективної рефлексії, яка передбачала використання засудженими власного досвіду, аналіз власних прагнень та можливостей.

Як методичні прийоми, які сприяють груповій взаємодії, ми під час проведення спецкурсу використовували рольові ігри, які допомагають зменшити почуття безнадії та невпевненості, послабити почуття страху, вселити надію, сформувати відчуття власного “Я”. У практичному аспекті із засудженими була розіграна така ситуація, як “підготовка до дострокового звільнення”. Вона допомогла засудженим усвідомити свої труднощі та підготуватися до нових обставин, прийняти ролі, які їм буде необхідно зіграти на волі. Нами було встановлено, що рольові ігри сприяють вирішенню проблем особистісного характеру (труднощі в родині, відносини з правоохоронними організаціями). У ході спецкурсу слухачі мали змогу ознайомитися із певними якостями, які є необхідними для того, щоб стати професіоналом і бути конкурентноздатним на ринку праці. Суттєвий позитив ми отримали від того, що слухачі, вивчаючи тему “Працевлаштування як процес”, могли у формі рольової гри вивчити права і обов’язки працевластуваних та працівника. Загалом, запропонований спецкурс “Розвиток індивідуальності засуджених” дасть змогу слухачам більш активно включитися в процес ресоціалізації та сприятиме підвищенню особистісної та професійної компетентності.

Висновки. Отже, на основі практичного впровадження виокремлених педагогічних умов (використання потенціалу особистісно-орієнтованого підходу у навчальних закладах системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби; гуманізація стосунків викладачів та слухачів у процесі організації навчальної діяльності; упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес підготовки слухачів у центрах Державної пенітенціарної служби України; розробка та впровадження спецкурсу “Розвиток індивідуальності засуджених”) ми прогнозуємо отримання суттєвого позитивного впливу на увесь процес формування професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби.

Перспективи подальших наших досліджень будуть спрямовані на практичну перевірку ефективності запропонованих педагогічних умов під час організації формувального етапу експериментального дослідження на основі використання методів математичної статистики.

Список використаної літератури

1. Бебенін В. Г. Диалог в образовательном процессе пенитенциарных учебных заведений / В. Г. Бебенін // Современные гуманитарные исследования. – 2008. – № 1. – С. 268–271.
2. Бебенін В. Г. Образование глазами осужденных (Итоги социально-педагогического обследования) : монография / В. Г. Бебенін. – М. : МГИУ, 2005. – 132 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Зеер Э. Ф. Инновации в профессиональном образовании : учебно-методическое пособие / Э. Ф. Зеер, Д. П. Заводчиков. – Екатеринбург : ГОУ ВПО Рос. гос. проф.-пед. ун-т, 2007. – 215 с.
6. Михайлова Н. Н. Управление процессом внедрения эффективных пед-технологий в системе профессионального образования : монография / Н. Н. Михайлова. – М. : ИРПО, 2001. – 246 с.
7. Подмазін С. І. Особистісно-орієнтований освітній процес. Принципи. Технології / С. І. Подмазін // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 37–43.

8. Романовская М. Б. Метод проектов в образовательном процессе / М. Б. Романовская. – М. : Центр “Педагогический поиск”, 2006. – 160 с.

9. Сисоєва С. О. Особистісно орієнтовані технології: сутність, специфіка, вимоги до проектування / С. О. Сисоєва // Професійна освіта: педагогіка і психологія. Ч. I, 2003. – С. 159–160.

10. Сілков В. В. Особистісно-орієнтоване навчання: причини виникнення, передумови появи, сутність і перспективи розвитку / В. В. Сілков // Теорія та методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін : збірник науково-методичних праць. – Рівне : РДГУ, 2001. – Вип. 3. – С. 7–18.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Романишина Л. М.

Стаття надійшла до редакції 4.11.2014.

Олло В. П. Педагогические условия формирования профессиональной компетентности слушателей учебных заведений системы профессионально-технического образования Государственной пенитенциарной службы

В статье проанализировано подходы к выделению педагогических условий, которые будут иметь существенное влияние на формирование профессиональной компетентности слушателей учебных заведений системы профессионально-технического образования Государственной пенитенциарной службы. Автором проанализировано общие механизмы практического внедрения выделенных педагогических условий.

Ключевые слова: осужденные, профессиональное образование, пенитенциарное учебное заведение, педагогические условия.

Olo V. P. Pedagogical conditions of the formation of professional competence of students of the vocational education of the state penitentiary service

The article deals with approaches to isolate pedagogical conditions. They have a significant influence on the formation of professional competence of students of the vocational education of the State Penitentiary Service. The author has analyzed the mechanisms of practical implementation of pedagogical conditions.

The author has described the mechanisms of usage of the individual-oriented approach at the vocational educational institutions of State Penitentiary Service. This approach is the first pedagogical condition. Author has shown the necessity of individual approach to students, and the inclusion the prisoners in the system of practical situations of the subject-centered communication.

The second pedagogical condition is the humanization of relationships of teachers and students in the process of training activities. It is proved that the humane relationships help improve the professional competence of prisoners who get worker specialty in the State educational institution "Odessa educational center № 14". Humanization of relationship predicts the theory of "three R": "resocialization", "reintegration" and "rehabilitation".

This article has proved that the introduction of innovative educational technologies into the learning process of training students in the centers of the State Penitentiary Service of Ukraine significantly increases the effectiveness of the professional competence of prisoners. Such innovative technologies as method of projects, online training and motivational technology were singled out and characterized. These technologies encourage the learning process and improve the professional competence of prisoners that acquire worker specialty.

Fourth pedagogical condition involves the development and implementation of course "Development of prisoners' individuality". This special course has introduced in the study of the course "Ethics and Psychology of the business relationship". This course aims to deepen the reflection of experience in the professional activity. The prisoners were offered to study such topics as "Life values and social goals", "Possibilities of achieving the goal", "Creating a positive image of self", "Self-test", "Formation of self-esteem", "Development of competence in the interpersonal communication".

The author has put forward the hypothesis that the introduction of the pedagogical conditions will contribute to form the personal and professional competence and affect the effectiveness of the active inclusion of the prisoners to life after dismissing from prison.

Keywords: *convicted, vocational education, professional competence, penitentiary institution, pedagogical conditions.*